

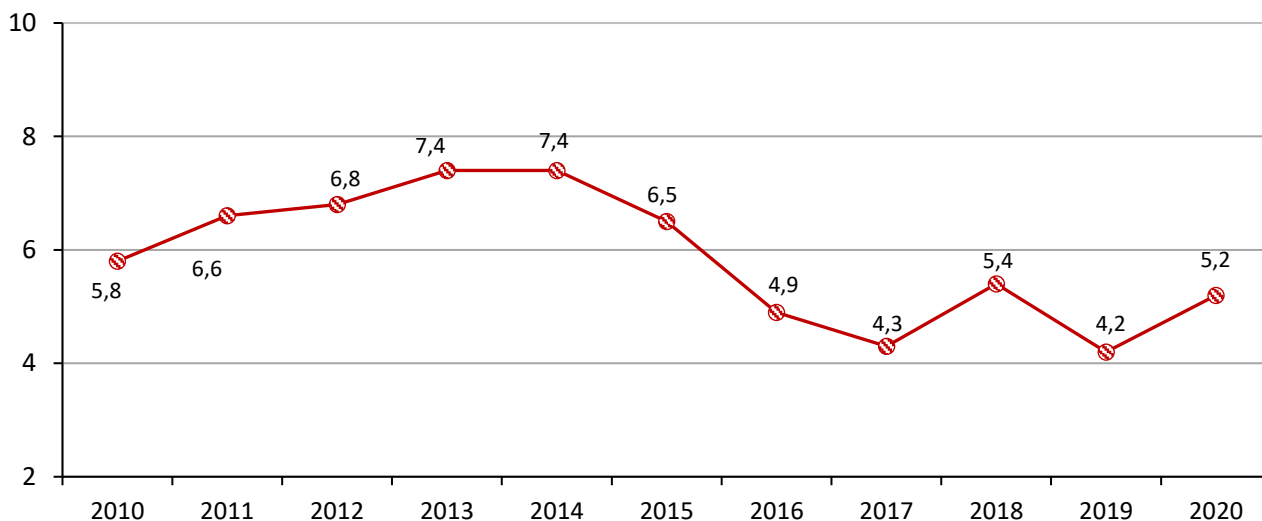
Informacja o poziomie i strukturze minimum egzystencji w 2021 r.

(na podstawie danych średniorocznych)

Minimum egzystencji to miara ubóstwa opracowana przy pierwszych szerszych badaniach nad ubóstwem w Polsce. Kategoria ta wyznacza niski poziom zaspokajania potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka.¹ W niniejszej informacji przedstawiamy szacunki wartości oraz strukturę minimum egzystencji w 2021 r. w oparciu o średnioroczne notowania cen z GUS.

Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w latach 2014-2017 malał, a między 2018 a 2020 r. wykazywał zmienne tendencje. W 2020 r. poniżej minimum egzystencji znajdowało się 5,2% osób w gospodarstwach domowych (por. GUS 2021).

Wykres 1. Zagrożenie ubóstwem skrajnym w Polsce w latach 2010 - 2020
(% osób w gospodarstwach domowych poniżej minimum egzystencji)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS 2021.

W Polsce w 2021 r., podobnie jak w innych krajach, obserwowano nadal dużą liczbę zakażonych wirusem SARS-CoV-2. Prezentowane wartości minimum egzystencji oszacowano przy założeniu zaspokajania potrzeb bez uwzględnienia okoliczności, jakie niesie ze sobą pandemia. Warunki te przyniosły zmiany w konsumpcji ubogich gospodarstw domowych, jednak dane

¹ Por. szerzej Deniszczyk, Sąjkiewicz 1996 oraz Deniszczyk, Kurowski Styrz 2007. W badaniach nad ubóstwem w Polsce, GUS korzysta z wartości minimum egzystencji dla określenia zakresu tzw. skrajnego ubóstwa (por. GUS 2021, 13-14).

reprezentatywne na ten temat nie są jeszcze znane.² Gdy te wyniki staną się istotną przesłanką do zmian wzorca minimum egzystencji, szacunki te zostaną przeliczone ponownie.

Tabela 1. Wartość minimum egzystencji w 2021 r., w zł

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	269,63	539,25	769,99	859,47	1 090,20	1 410,42	233,17	466,34
Mieszkanie	305,02	435,34	622,49	622,49	813,99	1 002,88	305,02	435,34
-użytkowanie i energia	285,44	409,27	588,81	588,81	768,36	947,91	285,44	409,27
-wyposażenie	19,58	26,07	33,68	33,68	45,63	54,97	19,58	26,07
Edukacja	0,00	0,00	4,62	64,91	69,52	134,43	0,00	0,00
Odzież i obuwie	28,40	53,17	78,86	81,59	107,28	135,71	28,40	53,17
Leki	12,28	21,19	48,31	34,04	60,27	72,97	19,65	35,92
Higiena	24,06	47,62	59,37	65,80	77,57	95,90	21,23	41,98
Pozostałe wydatki	31,97	54,83	79,18	86,41	110,94	142,62	30,37	51,64
Razem ME	671,36	1 151,40	1 662,82	1 814,71	2 329,77	2 994,93	637,84	1 084,39
ME na 1 osobę	671,36	575,70	554,27	604,90	582,44	598,99	637,84	542,20

Źródło: Obliczenia Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS. Uwaga: Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa męskiego i kobiecego, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

Wartość minimum egzystencji w 2021 r. dla rodziny z jednym dzieckiem w wieku 4-6 lat wyniosła na 1 662,82 zł (554,27 zł na osobę), a z dzieckiem w wieku 13-15 lat 1 814, 71 zł (a więc 604,90 zł na osobę). Dla osoby samotnie gospodarującej w wieku produkcyjnym minimum egzystencji wyniosło 671,36 zł, a w wieku emeryckim 637,84 zł. W gospodarstwie z trójką dzieci minimum egzystencji oszacowano na 2 994,93 zł (598,99 zł na osobę).

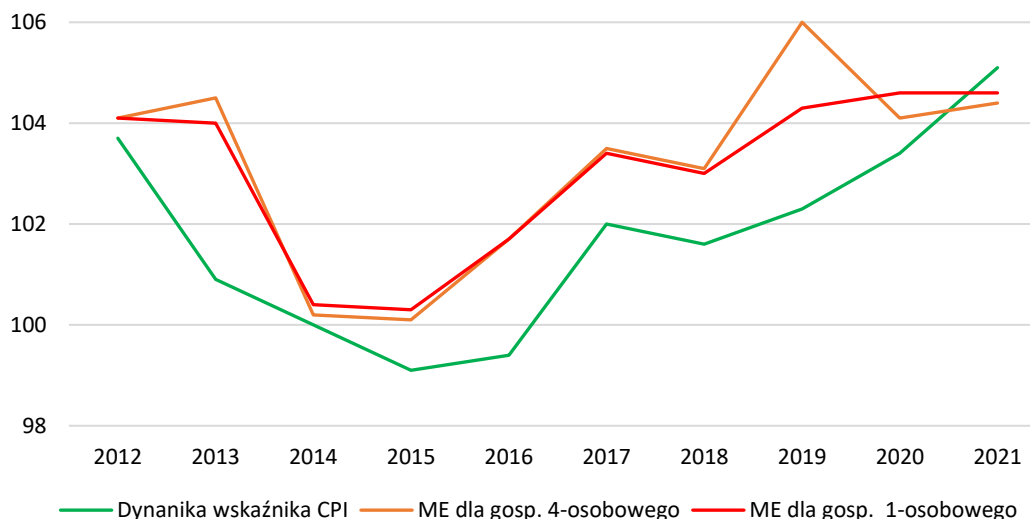
Kryteria dochodowe uprawniające do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej obowiązujące od października 2018 r. do grudnia 2021 r. wynosiły 701 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 528 zł dla osoby w rodzinie. Od 1 stycznia 2022 r. progi te podniesiono do 776 zł dla osoby samotnej oraz do 600 zł na osobę w rodzinie. Wartości minimum egzystencji z 2021 r. są niższe od kryteriów dochodowych jedynie u osób gospodarujących samotnie. W pozostałych badanych typach gospodarstw minimum egzystencji przewyższa wartość kryteriów dochodowych ważnych do końca 2021 r. Natomiast w porównaniu z wartościami progów dochodowych obowiązujących od 2022 r. minimum egzystencji z 2021 r. jest wyższe jedynie w przypadku rodziny z dzieckiem starszym.

Minimum egzystencji w minionym roku wzrosło od 4,3% (gospodarstwo z trojgiem dzieci) do 4,6% dla osoby samotnie gospodarującej w wieku emeryckim, przy nieco wyższym poziomie inflacji (5,1%). Na wzrost wartości minimum egzystencji w 2021 r. najbardziej wpłynęły wyższe

² Chodzi o dane na podstawie dużej próby badawczej w ciągu całego roku, za taką uznaje się np. badanie budżetów gospodarstw domowych.

opłaty mieszkaniowe sięgające od 6,2% do 6,6% przy wskaźniku CPI 7,4%. Drugim ważnym czynnikiem był wzrost cen artykułów żywnościowych (od 2,7 do 2,9%) przy zbliżonej wartości wskaźnika CPI. Dynamikę wzrostu cen żywności w przekroju grup produktów przedstawia Tabela 2.

Wykres 2. Dynamika minimum egzystencji na tle inflacji w latach 2012 - 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych IPiSS oraz GUS.

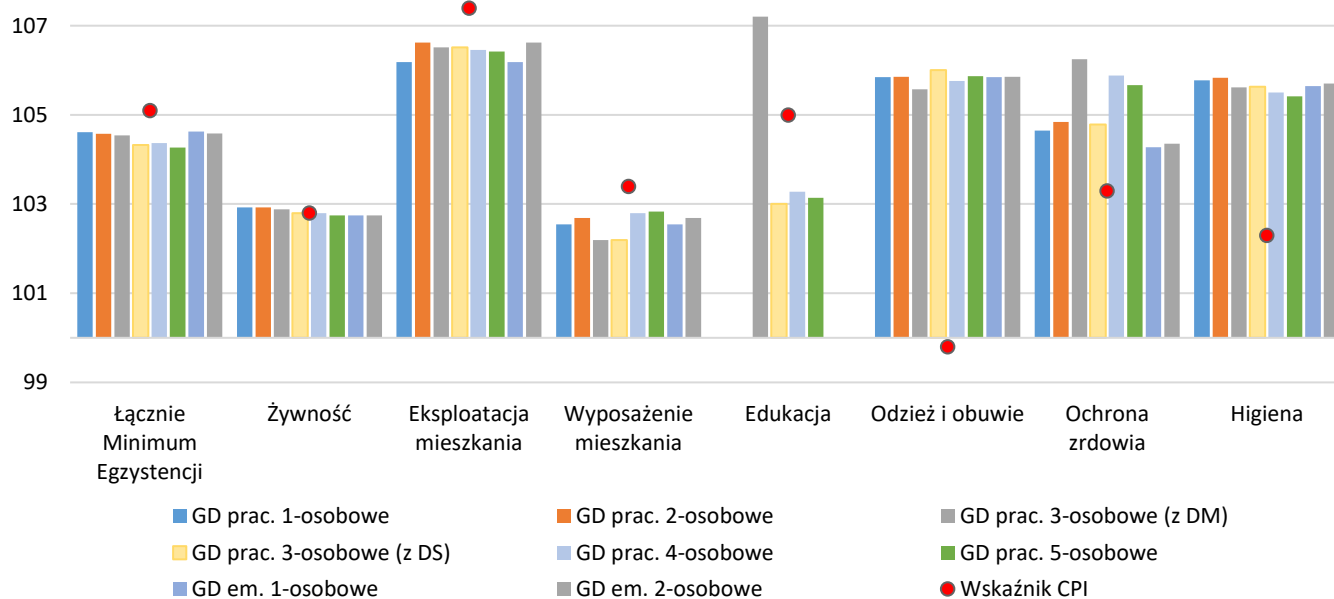
Tabela 2. Dynamika żywności w minimum egzystencji według grup produktów w 2021 r. (2020 r. =100)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze					Emeryckie	Wskaźnik CPI
	1-osob	3-osob	3-osob	4-osob	5-osob	1-osob	
	M+K/2	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	M+K/2	
1. Produkty zbożowe	108,1	108,0	108,1	108,0	108,0	108,2	104,1
2. Warzywa	100,8	101,1	100,5	100,8	100,6	100,0	103,8
3. Owoce	92,3	92,3	92,3	92,3	92,3	92,3	98,6
4. Mleko i produkty mleczne	104,4	104,4	104,4	104,4	104,4	104,4	103,5
5. Mięso, wędliny	101,9	101,9	101,9	101,9	101,9	101,9	102,0
6. Ryby	104,5	104,5	104,5	104,5	104,5	104,5	104,5
7. Tłuszcze	104,4	104,3	104,3	104,2	104,1	104,5	104,8
8. Cukier i słodczyce	105,9	105,9	105,9	105,9	105,9	105,9	103,1
9. Żywność w ME	102,9	102,9	102,8	102,8	102,7	102,7	102,8

Źródło: Opracowanie własne.

Wartości koszyka żywnościowego w porównaniu ze wskaźnikami CPI w tej grupie, rosną wolniej, zaś dynamika kosztów mieszkaniowych jest zbieżna z indeksami CPI (Wykres 3). Sferami, gdzie wartość koszyka była widocznie wyższa od wartości CPI to odzież i obuwie, ochrona zdrowia oraz higiena osobista. Wzrost w dwóch ostatnich grupach może wynikać z większego zapotrzebowania na leki, środki higieniczne i sanitarne w czasie pandemii.

Wykres 3. Dynamika minimum egzystencji w przekroju grup potrzeb na tle inflacji w 2021 r. (2020 r. =100)

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 3. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2021 r., w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	40,2	46,8	46,3	47,4	46,8	47,1	36,6	43,0
Mieszkanie	45,4	37,8	37,4	34,3	34,9	33,5	47,8	40,1
-użytkowanie i energia	42,5	35,5	35,4	32,4	33,0	31,7	44,8	37,7
-wyposażenie	2,9	2,3	2,0	1,9	2,0	1,8	3,1	2,4
Edukacja	0,0	0,0	0,3	3,6	3,0	4,5	0,0	0,0
Odzież i obuwie	4,2	4,6	4,7	4,5	4,6	4,5	4,5	4,9
Leki	1,8	1,8	2,9	1,9	2,6	2,4	3,1	3,3
Higiena osobista	3,6	4,1	3,6	3,6	3,3	3,2	3,3	3,9
Pozostałe wydatki	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Objaśnienia i źródło jak w Tabeli 1.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Literatura:

Deniszczuk L., Kurowski P., Styrz M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.

GUS (2021), *Ubóstwo w Polsce w latach 2019 i 2020, Analizy statystyczne*, GUS, Warszawa.

Kurowski P. (2019), *Rola progów minimalnej konsumpcji w polityce społecznej w Polsce*, *Polityka Społeczna* nr 4/2019, s. 43–48.

Deniszczuk L. Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, s. 18-40, w: Golinowska S. (red.) *Polska bieda. Kryteria. Ocena. Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa